

O L I D E C H A K R A J I

Vysočina není okázalá. Její barvy se těžce derou z hlíny a kamení právě tak jako všechno, co tu roste a dozrává. Také světlo jako by se někde ve výškách rozpomnělo a ještě jednou se vrací, aby dalo plodům sladkost a šťávu. Lidé tu nežili lehce. A přece nedali přednost nížinám, kde je více jara a méně zimy. Zůstali věrní. Tuto věrnost bezpočtukrát osvědčili.

(M. Bureš, Vysočina milostná. Praha 1960)

Obec Sulkovec a její část Polom leží až na samotné severní hranici žďárského okresu. Průměrná nadmořská výška obce kolísá od 610 až po 756 metrů nad mořem. Říká se, že zima tady trvá osm měsíců a čtyři měsíce je chladno, a navíc se ví, že na Sulkovci je třeba mít o jeden kabát víc, než v Nyklovicích. V sulkovecké školní kronice jsou vzpomínány červnové mrazy a silné větry po celý rok. Vzhledem ke studené půdě je zde malá naděje na pořádnou úrodu. *R. 1888 byl poslední sníh dne 22. června a poslední mráz dne 2. července... Ani sadařství zde nikdy vysokého stupně nedosáhne i při nejlepší vůli obyvatelstva, jelikož hrušně a jabloně daří se jen druhy některé, švestky pak vůbec neuzrají. Toliko třešně (tzv. ptáčnice) ještě zmínky zasluhují – a i ty zrají skoro o měsíc později než v krajích teplejších, jestli jim ještě před tím mráz květ nespálí.*

Počet obyvatel postupně od poloviny 19. století klesá. V roce 1869 měl Sulkovec 329 a Polom 197 obyvatel a při posledním sčítání lidu v roce 1991 měl Sulkovec 165 a Polom 77 obyvatel. Ke konci roku 1999 je to celkem 215 obyvatel, z toho v Sulkovci 160 a v Polomi 55.

Sulkovec je katastrální obcí a odedávna také farní vsí, nalézající se asi dvacet kilometrů severozápadně od Kunštátu. Je to vesnice, založená při samých historických zemských hranicích Moravy u silnice z Olešnice do Jimramova. Dříve šla silnice - je to vidět na katastrální mapě z roku 1826 - přes severní část sulkovských pozemků mezi obcí a bysterským lesem. Jméno *stará silnice* jí zůstalo a i dnes je využívána a navíc vnímána příchozími jako nadmíru pěkná polní cesta. Je lemovaná památnými kříži, například na hranici sulkoveckého a nyklovického katastru stojí kamenný kříž s nápisem v tomto znění:

Stůj zde synu dcero má

kam pak vede cesta tvá.

V štip si v srdce obraz můj

Šťastný bude odchod tvůj.

Další, litinový kříž stojí na křižovatce s cestou do Bystrého a o kus dál, směrem k Nedvězímu zdobí krajinu *Hajnýho kříž* umístěný mezi dvěma javory. Do roku 1960 byl Sulkovec nejsevernější a současně nejzápadnější osadou v soudním okrese Kunštát. Podle údajů z roku 1903 měl Sulkovec i se svými pozemky rozlohu 4, 33 km², Polom měla v roce 1907 4, 21 km². V současné době činí rozloha celého katastrálního území obou obcí 854 ha. Sulkovec patřil administrativně do politického okresu Boskovice a do soudního okresu Kunštát, Polom pak do politického okresu Nové Město na Moravě a do soudního okresu Bystřice nad Pernštejnem.

Život obyvatel Sulkovce se snad nikdy v minulosti příliš nevykykal obvyklým osudům rolnických obyvatel moravského venkova. Svědčí o tom i některé ze strohých životopisů, jež nacházíme ve zvlášť cenném prameni, jakým je Hasičská kronika jednotlivých požárníků jednot a žup na Moravě, kterou sepsal a v roce 1898 vydal Titus Krška. V ní jsou důležité stati, věnované Sulkovci a Polomi, které se zdaleka netýkají pouze činnosti jejich hasičských sborů. Významnou pokrokovou osobností v Sulkovci byl starosta Jan Dvořák, rolník, zakladatel zdejšího spolku hasičů. Narodil se roku 1855, ale další jeho osudy - stejně jako dalších Sulkoveckých či Polomských - stojí za doslovnou citaci z kroniky: *Mládí prožil v domě otcovském, navštěvovav zdejší jednotřídní školu. Později byl tři roky u dragounů, pak stal se po otci majitelem největší usedlosti v Sulkovci. V hospodářství vede si vzorně. Kromě rolnictví hledí si nyní včelařství, rybářství a hlavně zahradnictví.* Podobně líčí tatáž kronika osudy Josefa Nováka, obchodníka, narozeného roku 1831. *Prožil mládí v Sulkovci, kdež navštěvoval jednotřídní školu. Později zdědil chalupu č. 31, k níž neměl nic než dvě zdravé ruce. Ale železnou vytrvalostí, pilností a šetrností, podporován svým ku podivu pevným zdravím, docílil toho, že si pořídil zprvu malé kramářství, pak koupil si dům č. 18 v Sulkovci, stal se obchodníkem a má asi 50 měř pozemků. Nyní jest zámožným občanem a pro svoji přímou a poctivou povahu v celém okolí všeobecně vážen. Jest již mnoho let členem obecního výboru, v kteréžto době byl šest let předsedou místní školní rady, tři léta předsedou kostelním a šest let prvním radním.*

Jak je patrné, obyvatelé Sulkovce i Polomi se ve své většině odedávna živili hlavně zemědělstvím. Tato skutečnost platí dodnes, i když od poloviny padesátých let 20. století, kdy bylo založeno Jednotné zemědělské družstvo, v poněkud jiné podobě. Vedle těch, kteří byli v minulosti výhradně rolníky, nechyběli v našich obcích ani hospodáři, kteří vykonávali ještě i jinou profesi. Zatímco v menší Polomi bylo například na začátku 20. století kromě rolníků jen

několik řemeslnických živností - kovářem a podkovářem byl Josef Dobiáš, obuvníkem František Straka a stolařem Josef Procházka -, v početnějším Sulkovci bylo specializovaných profesí více. Na konci 19. století napsal Titus Krška, že obyvatelstvo této obce se živí rolnictvím, ale také krejčovstvím a tkalcovstvím, i když už ne v takové míře jako dřív. Chytilův Adresář Moravy z roku 1911 upřesňuje, že sulkoveckým kovářem byl tehdy Josef Jílek, krejčími Josef Mareček, František Nykodym a Josef Nykodym, stolaři Bohuslav Dvořák a Josef Leiveber. Obchod smíšeným zbožím provozoval Josef Krčil, porodní bábovou byla Anna Žilková. Do poslední čtvrtiny 19. století se obyvatelé obou obcí věnovali lnářství, jak o tom svědčí zápisy ve starých pramenech a také vzpomínky těch nejstarších. Hmotnou upomínkou na toto řemeslo je dochovaná pazderna na Sulkovci, později upravená a využívaná jako obytné stavení, která měla čp. 48 a její poslední obyvatelkou byla Petronila Ondrová (viz pláněk). Pěstování lnu přestalo být finančně výhodné; podobně skončily pokusy o obnovení této plodiny v kraji před necelými deseti lety. Když sulkovečtí pamětníci vzpomínají, vybavuje se jim, že *košíky pletl akorát Tomáš Pech, víc lidu tady dělalo košťata a šindele se tady taky dělaly*. V meziválečném období byla v Sulkovci i trafika, kterou provozoval Antonín Jílek v témže stavení, kde byl také obchod s lihovinami, žitnou i koňakem. Sulkovec míval svého obecního zřízence, kterému lidé říkali *Pořádník*. Před zavedením obecního rozhlasu měl vedle jiných povinností za úkol vyhledávat obecní usnesení a zprávy obyvatelům obce, na což předem upozorňoval zvučným bubnováním. *Pořádník*, jehož skutečné jméno bylo František Dvořák, chodil bos, a tak bylo možné uvidět zvláštní zranění, které si přinesl z první války: měl v chodidle díрку, kterou mohl protáhnout stéblo slámy. Dodnes na něj Sulkovečtí vzpomínají: *Pořádník dělal šindele...byl takovej vtípnej a lidi ho rádi poslouchali... Zemřel v roce 1961*. O bezpečnost v noci se v Sulkovci odedávna staral ponocný Břenek, jenž zde byl ještě po druhé světové válce. Ke starým rodinám v Sulkovci a v Polomi patří zvláště ty, které nesou jména Šubrt, Krčil, Cibulka, Jílek, Jandl, Gregor, Ondráček. Je zde několik Marečků, Dvořáků a Šimků. Tato jména se také objevují v soupisech přestavitelů obcí. Sulkovec i Polom měly své starosty a obecní výbory. Podle sulkovecké školní kroniky rychtáři jmenovaní vrchností a vzpomínání od roku 1737 museli provozovat nálev piva a kořalky, za což jim byla odpuštěna robota. Posledním rychtářem na Sulkovci byl Vincenc Just z č. 2, který byl současně prvním voleným starostou obce od roku 1849. O opakujících se jménech v úředních listinách a podílu některých rodin na správě obcí svědčí mimo jiné i údaje z citovaného Adresáře Moravy z roku 1911, kdy v Sulkovci byl starostou František Cibulka, radními pak Josef Šubrt a Alois Jandl, a obecní výbor, ustavený 10. července roku 1910, tvořili Josef Kovářík, František Cibulka, Josef

Krčil, Josef Nykodym, František Nykodym, Alois Jandl, František Mareček, Josef Šubrt, Ignát Jílek. Farářem byl Josef Janíček, učitelem obecné školy Josef Kovářík.

Obdobně tomu bylo v Polomi, kde byl tehdy podle údajů ze stejného pramene starostou František Kadlec, radními Štěpán Ondráček, Adolf Vondra a Čeněk Navrátil, obecní výbor, ustavený 20. února roku 1910, pak tvořili Josef Janíček, Karel Jančík, František Kadlec, Josef Jíra a František Maršálek. Zdejší obecná škola měla správce Františka Taubra.

Ani Sulkovci a Polomi se nevyhýbali lidé takzvaně světem jdoucí, jak se říkalo těm, kteří přicházeli pravidelně v určitý čas do našich vesnic a nabízeli své zboží nebo své služby. *Překupníci tu bývali na sůl, lněné semeno a na přízi*, čteme v polomské kronice. Pamětníci dodnes vyprávějí, jak věhlasní lažánečtí vápeníci volávali své *Vápínko, vápno*, dráteník Krkoška ze Slovenska upozorňoval na svůj příchod rytmičkým *Drátovat, letovat*, jak sem chodívali nožři, s nimiž mají zkušenosti i ze současnosti. V období před a po druhé světové válce se objevovali i cikánští kotláři a kováři: *Cikáni kradli slepice nebo dělali ty nebozízy. To kuli na tom palouku tam nad bramborárnou. To sme se vždycky na ně dívali*. Zatímco většina těchto potulných řemeslníků patří už dávné či nedávné minulosti, zajíždějí dnes do Sulkovce a Polomi různí obchodníci především s textilem.

Chalupáři, kteří tu zakoupili a podle svých představ a potřeb si upravili stavení k víkendovému bydlení a některé staré chalupy dokonce zachránili před zkázou, patří dnes už neodmyslitelně k obrazu i životu obou obcí. Do Sulkovce i do Polomi přicházejí zejména v posledních desetiletích rovněž turisté, procházející ponejvíce v letních měsících po vytyčené trase z Dalečína do Bystrého. Zelená turistická značka vede středem Sulkovce přibližně od roku 1945.

Lid sulkovský jest celkem nábožný, pracovitý a střídmy. (K této poslední vlastnosti budiž však s měrou hleděno, neboť „všude koukol“.) Vytýkati by se zde mohlo slabé národní vědomí a nechuť k veselosti, totiž ku pravé veselosti, střídmé, neboť i „veselá mysl půl zdraví“. Leč stůjtež zde na omluvu zlé časy a těžké chleba dobývání, které jest veselosti na újmu. Navzdory tomuto tvrzení ze sulkovecké kroniky zde odedávna žila celá řada lidí, kterým veselá mysl nebyla cizí a jež se proto těšili oblíbě u svých sousedů. Kromě zmíněného obecního četníka Františka Dvořáka, který vtipně vyhlášoval zprávy starosty obce a obecního výboru, vzpomínají dnešní pamětníci starých časů i na jiné výrazné postavy či figurky obce. Takovou byl vyhlášený humorista Josef neboli Peppek Krčil, přezdívaný Fridolin podle vlastní veršovánky *Já jsem ten Fridolin Kukla, co mu ta prdel pukla!* Bavil nejen Sulkovecké, ale i přespolní svým

humorným vyprávěním, za které si právem vysloužil označení *srandista*. Byl varhaníkem v sulkoveckém kostele, ale hrával také při různých příležitostech na harmoniku, třeba na svatbách, narozeninách nebo i v hospodě.